

20. 10. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Eutanázie v právním řádu ČR

Dne 21.7.2004 předložila vláda sněmovně nové znění trestního zákoníku jako jedné z klíčových právních norem trestního práva hmotného v České republice. Mezi řadou novot v něm obsažených vzbudilo značnou odezvu jak mezi odbornou, tak laickou veřejností zejména v posledních letech tolik diskutované téma eutanázie (pojem obsahem odvozený z etymologie názvu je „smrt z milosti či z útrpnosti“), resp. otázka jejího případného trestněprávního postihu, přičemž tato skutečnost je v nyní projednávaném znění trestního zákoníku náležitě zohledněna a obsažena v dikci ustanovení § 118 zákonného návrhu jako tzv. usmrcení na žádost, jenž je obsaženo v hlavě I zvláštní části návrhu zákona „Trestné činy proti životu a zdraví“ v dílu 1 „Trestné činy proti životu“. Tímto ustanovením je tak poprvé výslovně řečeno, že eutanázie jako usmrcení na žádost je trestný čin se všemi důsledky z toho plynoucími. Navrhované znění § 118 je následující:

§ 118

Usmrcení na žádost

(1) Kdo ze soucitu usmrtí nevléčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, na její vážně míněnou a naléhavou žádost, bude potrestán odnětím svobody až na šest let.

(2) Vážně míněnou a naléhavou žádostí se rozumí svobodný a určitý projev vůle osoby starší osmnácti let, která není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům a není stížena duševní poruchou, jednoznačně a důrazně směřující k jejímu vlastnímu usmrcení.

JUDr. Pavel Šámal, Ph.D, hlavní autor návrhu zákona a soudce Nejvyššího soudu, k tomu dodává: „Do zákona jsme nový čin zanesli, protože je nutné rozlišit mezi ní a vraždou, která je mnohem závažnější čin.“ S ohledem na toto tvrzení je nutno dodat, že zatímco za vraždu dnes hrozí trest odnětí svobody v délce minimálně 10 let, v případě eutanázie by byla tato doba nejvíce šestiletá.

V dosavadní historii českého trestního práva se speciálně problém eutanázie neobjevuje. Za 1. republiky byly navrženy dvě znění trestního zákona, přičemž to první z roku 1926 předpokládalo jednak usmrcení na žádost, kdy umožňuje snížení trestu tomu, kdo spáchal čin podléhající mimořádnému nátlaku nebo v přechodném omluvitelném mimořádném stavu, a jednak usmrcení ze soucitu, kdy může soud trest mimořádně zmírnit nebo od potrestání upustit v případě, usmrtil-li viník úmyslně jiného ze soucitu, aby uspíšil jeho neodvratnou smrt. V roce 1937 pak padly návrhy s tím, že by tzv. usmrcení na žádost z útrpnosti mělo být stíháno pouze jako přečin, nicméně tyto návrhy neprošly. V nynější trestněprávní praxi je tak eutanázie de lege lata zpravidla kvalifikována jako trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák.

Dle důvodové zprávy k návrhu nového trestního zákona se ve zmiňovaném ustanovení § 118 řeší jen velmi úzká výšeč z eutanázie, a to tzv. euthanázie voluntární, vyžádaná dotčenou osobou. Rozhodujícím motivem zde pak je omluvitelná pohnutka, především soucit s trpícím. V té souvislosti důvodová zpráva pokládá za důležité zdůraznit, že navrhované znění není řešením vedoucím k beztrestnosti, ale jen k nižší trestnosti takového jednání. Důvodová zpráva dále uvádí následující poznatky ve vztahu k platnému právnímu řádu České republiky: „tato úprava (rozuměj

navrhovaná zákonná úprava) neřeší případy postupu lékaře, kdy informovaný pacient nedá souhlas k provedení lékařského zákroku, kdy není z tohoto důvodu zahájena životně důležitá léčba nebo je tato léčba přerušena, vzhledem k tomu, že informovaný pacient nedá souhlas k jejímu pokračování. Zde totiž dostačuje naše právní úprava, podle níž informovaný souhlas pacienta, je jednou ze základních podmínek lékařského zákroku. Ustanovení § 23 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, stanoví: „Vyšetřovací a léčebné výkony se provádějí se souhlasem nemocného, nebo lze-li tento souhlas předpokládat. Odmítá-li nemocný i přes náležité vysvětlení potřebnou péči, vyžádá si ošetřující lékař o tom písemné prohlášení (revers).“ Podle této úpravy, nejedná-li se o výjimky stanovené v § 23 odst. 4 cit. zák., má tedy pacient právo jakýkoli lékařský zákrok odmítnout a toto jeho rozhodnutí musí být lékařem respektováno. Stejně tak tato úprava neřeší případy zkrácení života pacienta v důsledku podávání stále se zvyšujících dávek léků nutných pro účinné tlumení bolesti, kdy není vlastním cílem jednání zkrátit život, ale tlumit bolest. V tomto směru je třeba zdůraznit, že tyto postupy jsou lékaři považovány nejen za přípustné, ale za přikázané, a nespádají pod pojem euthanazie, neboť jestliže lékař, v souladu s uznávanými medicínskými a etickými zásadami, usnadňuje nemocnému konec života, jedná lege artis.“

S ohledem na dosud uvedené a okolnost, že eutanazie nevyvolává pouze sporné otázky právní, ale zejména medicínské, etické, filozofické, náboženské i ekonomického charakteru a z toho plynoucí nejednotnost názorů, je nutné nyní posečkat, jak se zákonodárce (o návrhu zákona proběhlo dne 14.10.2004 první čtení a byl přikázán k projednání výborům) s otázkou navrhovaného uzákonění eutanazie jako nového trestného činu vypořádá.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)